

2009RGW108 bijlage 3

Natuurdoelen Groot Mijdrecht Noord, bijlage bij statenvoorstel 6 juli 2009

Samenvattende conclusies

Knelpunt

Het gaat slecht met het laagveenmoeras in Nederland. Vooral de moerasvogels hebben daar onder te lijden. Vanwege de grote natuurwaarde van laagveenmoeras is er een internationale verplichting en een nationaal belang om dit te verbeteren. GMN is de enige realistische plaats waar ontwikkeling van grootschalig laagveenmoeras mogelijk is

Kader

Moerasontwikkeling in het oostelijk deel van GMN is vastgelegd in het kader van (Herijkt) Plan de Venen. Het is een belangrijk onderdeel van de Groene Ruggengraat

Voorwaarden voor laagveenmoeras

- Voldoende oppervlak, voor moerasvogels minstens 500ha aaneengesloten.
- Een aangepast watersysteem met verhoogde waterpeilen, natuurlijke peilfluctuaties en waterkwaliteitsverschillen.
- Geen verstoring vanuit huizen en wegen.

Huizen en wegen

Vanuit de huizen en wegen treedt een grote verstoring op. Vooral de moerasvogels hebben daar last van. Ook wordt de waterhuishoudkundige situatie moeilijk beheersbaar. Huizen en wegen zullen in het oostelijk deel van GMN langs de doorsnijdende wegen alle aangekocht en gesloopt moeten worden. Langs de buitenranden van GMN-oost kan bewoning mogelijk gehandhaafd blijven. Hierbij moet rekening worden gehouden met de noodzakelijke verbindingen tussen GMN-oost en andere natuurgebieden, zoals Marickenland.

Natuur in westelijk deel GMN

Uitgaande van de fysieke eigenschappen van het gebied GMN is het zuid-westelijk deel van GMN het meest geschikt als lokatie voor de 190 ha nog niet begrensde EHS. Natuurdoelen kunnen hier gerealiseerd worden in combinatie met de bestaande huizen en de wegen.

Natuur in Marickenland

In Marickenland liggen de natuurdoelen lager dan in het oostelijk deel van GMN omdat daar een duidelijk combinatie met recreatie wordt nagestreefd. Dit kan hier daarom ook in combinatie met de bestaande huizen en de wegen.

1. Vastgesteld beleid, oostelijk deel GMN

In Plan de Venen (1998) is afgesproken dat voor het oostelijk deel van Groot Mijdrecht Noord (GMN) natuurontwikkeling (395 ha) plaatsvindt, in aansluiting op het bestaande natuurkerngebied van Botshol en de Vinkveense plassen. Het beheer richt zich hier op een ontwikkeling van een nat laagveencomplex met allerlei verlandingsvegetaties, natte schraallanden, ruigten, rietlanden en struweelbos.

In het Natuurgebiedsplan de Venen (2001) is dit einddoel laagveencomplex concreet vertaald in verschillende natuurdoeltypen. Dit natuurgebiedsplan is tot stand gekomen na een procedure met inspraak- en beroepsmogelijkheden voor belanghebbenden.

Het oostelijk deel van de polder heeft ook de EHS-status gekregen in het streekplan (2004). Het streekplan is in 2008 aangemerkt als Structuurvisie in het kader van de nieuwe Wro.

Na een evaluatie van de uitvoering van Plan de Venen, hebben Provinciale Staten in 2007 het Herijkt plan de Venen 2007 vastgesteld. Op basis van een onderzoek naar de combineerbaarheid van de water- en de natuur-opgaven is hierin voor Groot Mijdrecht Noord opgenomen dat de afspraken voor natuurontwikkeling in het oostelijk deel van Groot Mijdrecht Noord gehandhaafd blijven en dat deze als uitvoeringsvraag aan de Verkenning Groot Mijdrecht Noord wordt meegegeven.

Natuurontwikkeling in het oostelijk deel van GMN is ook een prominent onderdeel van de Groene Ruggengraat.

2. Vastgesteld beleid westelijk deel GMN

Voor het westelijk deel van Groot Mijdrecht Noord is een nadere uitwerking gemaakt door een Gebiedscommissie. Deze had als opdracht een duurzame toekomst te zoeken voor de ontwikkeling van nieuwe natuur en/of een agrarische functie met verbrede doelstelling. N.a.v. de rapportage van deze commissie is in 2000 besloten dat in het westelijk deel tot 2012 gronden worden aangekocht en dat dan bepaald wordt hoe de functieverdeling tussen landbouw en natuur komt te liggen. In het Natuurgebiedsplan de Venen is hiervoor een reservering opgenomen voor 190 ha nieuwe natuur. Dit Natuurgebiedsplan is december 2000 vastgesteld door Provinciale Staten.

Daarnaast is een ecologische verbindingszone voorzien tussen het oostelijk deel en fort Waver-Amstel (langs de Nesserdwarstocht, 12 ha).

3. Waarom een laagveenmoeras?

Het gewenste natuurdoeltype voor de polder Groot Mijdrecht Noord-oostelijk deel is een grootschalig begeleid natuurlijk laagveenmoeras. Daarmee wordt bedoeld dat de natuur via natuurlijke processen tot ontwikkeling kan komen, en dat het beheer van het gebied alleen via peilbeheer en begrazing plaats vindt.

- Het gaat slecht met de nederlandse laagveenmoerassen en vooral met de moerasvogels.

Uit landelijke analyses is in de jaren '90 gebleken dat het niet goed gaat met de kwaliteit en het areaal van de Nederlandse moerasnatuur. Oorzaken zijn verdroging, watervervuiling, versnippering en areaalverlies. Hierdoor gaat het ook niet goed met de planten en dieren die hier thuishoren. In de afgelopen halve eeuw zijn vooral de populaties van meerdere moerasvogels drastisch achteruitgegaan.

- Internationale verplichting, nationaal belang

Op basis van het biodiversiteitsverdrag heeft de Nederlandse overheid de plicht op zich genomen om deze achteruitgang tot staan te brengen en daar waar mogelijk om te buigen in een verbetering.

- GMN: onmisbare schakel, enig mogelijk plaats voor laagveenmoeras

Het Plan de Venen voorziet er onder andere in om de aanwezige moerasnatuur in het gebied de Venen zoals de Nieuwkoopse plassen, Botshol en de Kamerikse Nessen te versterken tot een robuust, duurzaam in stand te houden moerasesysteem. Uit onderzoek is gebleken dat uitbreiding (kwantitatief en kwalitatief) van deze moeras-kerngebieden noodzakelijk is om gezonde populaties moerasvogels een kans te geven. Het oostelijk deel van Groot Mijdrecht Noord kan hierin voorzien. Dit te ontwikkelen gebied staat niet op zichzelf. Het is een onmisbare schakel (sleutelgebied) in een nationaal te ontwikkelen keten natte natuur vanaf de Biesbosch tot aan de Overijsselse Weerribben (Groene Ruggengraat). In de provincie Utrecht is met het Rijk afgesproken dat deze Groene Ruggengraat voor wat betreft het gebied De Venen aangelegd wordt via een moerasdeel o.a. door de polders Marickenland (Groot Mijdrecht Zuid) en Groot Mijdrecht Noord en een graslanddeel via overige polders. Het toekomstig moerassysteem in GMN zal een van de veertien sleutelregio's worden van de moerassen in Nederland (Min. LNV, Beschermingsplan Moerasvogels, 2002/2004). Sleutelregio's vormen gezamenlijk de dragers voor de grootschalige moerassen die nodig zijn voor het behoud van de bijbehorende levensgemeenschappen. Dit is de enige plek in west Nederland waar zo'n systeem nog is te realiseren omdat deze plek qua ligging, hydrologische situatie (voortdurende toestroom van deels brak kwelwater) en grootschaligheid uniek is in Nederland. Op andere plaatsen is de ontwikkeling van 'begeleid natuurlijk moeras' niet mogelijk.

4. Randvoorwaarden voor een goed functionerend laagveenmoeras

- Voldoende groot

Het moerasgebied moet voldoende groot te zijn. Er kan sprake zijn van een begeleid natuurlijk ecosysteem wanneer het aaneengesloten natuuroppervlak minimaal circa 500 ha bedraagt, omdat kernpopulaties van verschillende moerassoorten fauna dit als minimumareaal nodig hebben. (rapport 'Moerasvogels in De Venen' van Vogelbescherming Nederland)

- Aangepast watersysteem

Het gebied moet een watersysteem hebben dat de moerasontwikkeling en de diversiteit in ecosystemen daarbinnen ondersteunt en stimuleert.

Het waterpeil moet daarvoor voldoende hoog zijn met natuurlijke peilfluctuaties. Ook waterkwaliteitsverschillen (en ook begrazing) zullen de diversiteit verder bevorderen.

- Geen verstoring door bewoning en wegen

Een begeleid natuurlijk moerasesysteem kan alleen duurzaam functioneren (in ecologisch en in hydrologisch opzicht) wanneer er geen doorsnijdingen zijn van wegen en lint(bebouwingen). Deze elementen hebben een verstoring op de moerasvogels en leiden tot een moeilijk beheersbaar watersysteem.

5. Bebouwing

Alle woningen in het oostelijk deel van GMN die langs de doorsnijdende wegen staan, moeten aangekocht en gesloopt worden. Voor de woningen die langs de buitenrand staan, maar in de polder GMN, geldt dat er ook een verstoring van invloed is, maar die is kleiner dan vanuit de doorsnijdende wegen. Het is niet uit te sluiten dat bij het opstellen van het inrichtingsplan maatwerk geleverd kan worden, zodanig dat langs de buitenranden van GMN oost bebouwing gehandhaafd kan blijven. Een nadere afweging moet uitwijzen waar mogelijk woningen kunnen blijven staan. Voor het verwijderen van bebouwing zijn de volgende argumenten aan te voeren:

- Moeilijk beheersbare waterhuishoudkundige situatie

Voor de realisering van de natuuropgave moet het oppervlaktewaterpeil in het hele gebied fors omhoog. Als de huizen zouden blijven staan, zouden er op ruime afstand kades omheen moeten worden opgeworpen. Ook langs de wegen naar die huizen toe moeten kaden worden aangelegd of de wegen moeten zelf op kaden worden gelegd. Bij de huizen en evt. wegen zou vervolgens permanente bemaling moeten komen om ze droog te houden. Dit is een onwenselijke en moeilijk beheersbare situatie.

- Ernstige verstoring van de fauna

Als de huizen en wegen zouden blijven bestaan zou dat over een grote lengte ernstig verstoring van randeffecten geven die zeer nadelig zijn voor met name riet- en moerasvogels. Deze soorten zijn zeer gevoelig voor verstoring, tot op meerdere honderden meters. De bestaande bebouwing staat vnl langs twee linten dwars door de polder. Als deze blijven bestaan zou dat resulteren in twee brede stroken niet goed functionerend moeras. Maar ook afzonderlijke huizen of clusters van huizen die zouden blijven staan veroorzaken over een groot gebied verstoring. In oppervlak vele malen meer dan de oppervlakte van de huizen zelf. Deze effecten spelen bij de moeraskern zelf en bij de verbindingzones van deze kern met andere natuurgebieden, zoals Marickenland.

- Minder mogelijkheid voor piekberging

Moerassen bieden de mogelijkheid om grote hoeveelheden neerslag te bergen. Dit water kan in dit type moerassen uitstekend geborgen worden waardoor de boezem voor langere tijd ontzien kan worden ten gunste van het ontvangen van uitslagwater uit bijvoorbeeld gebieden met bebouwing. Blijvende bebouwing in GMN zou de mogelijkheid voor piekberging verminderen, vanwege het bij het eerste bolletje genoemde argument.

6. Natuur in het westelijk deel van Groot Mijdsrecht Noord

Uitgaande van de fysieke eigenschappen van polder GMN is het zuid-westelijk deel van GMN het meest geschikt als lokatie nog niet begrensde EHS. Het is vanuit ecologisch opzicht gunstig als de te ontwikkelen moeraskern uit GMN-oost versterkt kan worden met aangrenzend te ontwikkelen natuurgebied in dit deel van de polder.

Het natuurdoel is hier een complex van extensief beheerde moerassen en natte graslanden. Het is geen grootschalige natuur met een hoge ambitie, zoals in het oostelijk deel van GMN en kan daarom hier wel in combinatie met de aanwezige wegen en bebouwing worden gerealiseerd. Door middel van een corridor en een faunapassage kan t.z.t. een verbinding worden gemaakt met het oostelijk deel om deze natuurgebieden met elkaar te verbinden.

Dit gebied is binnen het westelijk deel van GMN ook het meest geschikt gezien de bodemopbouw. Met een enorme kweldruk en een chloridegehalte van meer dan 3000 mg/liter in het kwelwater is dit natte gebied (op termijn) het minst geschikt voor de landbouw. Het ligt voor de hand om de met het Rijk afgesproken opgave voor de aanleg van nieuwe moerassen in de Groene Ruggengraat zoveel mogelijk te situeren op gronden, die gelet op de bodemopbouw en waterhuishouding niet optimaal zijn voor de grondgebonden landbouw. Hierdoor kunnen de betere landbouwgronden worden ontzien.

7. Natuur in Marickenland

In Marickenland is bewust gekozen voor een minder hoge ambitie voor natuur vanwege het recreatieve medegebruik. Het gaat hier om een mozaïek van kleinschalige elementen zoals natte graslanden en open water die afzonderlijk worden beheerd. De natuur in Marickenland voldoet als schakel naar het geplande laagveenmoeras in Groot Mijdrecht Noord, maar het gebied krijgt een lagere natuurwaarde dan het laagveenmoeras in het oostelijk deel van GMN. In Marickenland is de infrastructuur en de bebouwing daarom, in tegenstelling tot het oostelijk deel van GMN, wel in te passen.